

عهد و گفتگو

تفسیر هفتگی تورات

از درسگفتارها و نوشتارهای ربای لرد جانانان ساکس

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

با سپاس از Schimmel Family برای حمایت سخاوتمندانه از عهد و گفتگو به نکوداشت یاد Harry (Chaim) Schimmel. "من از همان بار اول که با نسخهء تفسیر توراہ ربای خیمیل روبرو شدم تا اکنون، آنرا عزیز داشته ام. هدف آن نه فقط نشان دادن حقیقت ظاهری متن توراہ، بلکه رسیدن به حقیقت ژرفتری است که در آن نهفته است. او به همراه همسر ستودنی اش آن در شصت سال زندگی مشترک، یک زندگی سرشار از عشق به خانواده، اجتماع و تورات ساختند. زوج بیمانندی که با نمونهء زندگی خود، بینهایت الهام بخش من بوده اند."

"- ربای ساکس

مجموعه مقالات امسال در ابتدا توسط زنده نام ربای ساکس در سال ۵۷۷۲ (۲۰۱۱-۲۰۱۲) نوشته شده است.

تفسیر هفتگی توراہ

Tetzaveh

The Aesthetic in Judaism

تتصاوه: زیبایی شناسی در یهودیت

چرا تورات در پاراشای این هفته، چنین دقیق و پیگیرانه پیرامون جامه های کوهنیم (کاهنان) و کوهن گادول (کاهن اعظم) سخن می گوید؟

از این قرارند جامه هایی که باید فراهم کنند: یک صفحه گردنبند، افود، یک جامه، یک پیشبند بافته شده، یک سربند و یک شال کمر. آنها را همچون جامه های مقدس برای اهرون و پسرانش بسازید تا ایشان کاهنان من باشند. خروج ۲۸:۴

عموما یهودیت نسبت به ظواهر بدبین است. شائول، اولین شاه اسرائیل، ظاهری بارز داشت. او یک سر و گردن بلندتر از دیگران بود (کتاب اول سموئل ۹:۲). اما با آنکه از نظر بدنی بلند قامت بود، از نظر اخلاقی کوتاه قد بود. او مردم را دنبال می کرد، نه این که پیشاپیش آنها برود. وقتی خدا به سموئل گفت که شائول را پس رانده است و سموئل باید یکی از پسران یشای را به عنوان شاه [با روغن مقدس] مسح کند، سموئل به خانه یشای رفت و دید که یکی از پسران او، الیاو، ظاهری مناسب دارد. گمان کرد که او همان برگزیده خدا بود. اما خدا به او گفت که در اشتباه است:

اما خداوند به شموئل گفت: "به ظاهر یا قامت او نگاه نکن، زیرا من او را رد کرده ام. خدا به اموری که انسان ها را جلب می کند، توجهی ندارد. آدم ها به ظاهر می نگرند، اما خداوند به قلب." کتاب اول شموئل ۱۶:۷

ظاهر، فریبنده است. به واقع، چنان که پیشتر در این مجموعه تفسیرها گفته ام، واژه عبری برای جامه، *begged*، از همان واژه عبری می آید که معنای "خیانت کردن" می دهد؛ چنان که هنگام اعتراف می گوئیم: *Ashamnu* 'bagadnu'، یعنی "ما مقصریم، خیانت کرده ایم." یعقوب لباس های عساو را برای فریب دادن استفاده کرد. برادران یوسف همین کار را با جامه خونین یوسف کردند. پس چرا خداوند دستور داد که کوهنیم باید جامه های متمایز برای انجام خدمات خود در محراب و سپس معبد بپوشند؟

پاسخ در عبارتی دو جمله ای نهفته که در پاراشای این هفته ما برای تعریف آنچه جامه های کوهنیم نمایندگی می کنند، دو بار تکرار می شود: *le-kavod ule-tifaret* برای شکوه و زیبایی. اینها کلماتی نامعمول در تورات هستند؛ دستکم در مورد انسان. واژه تیفرت - زیبایی یا احترام - تنها سه بار در تورات به کار می رود که دو بار آن در پاراشای این هفته ما می آیند (خروج ۲۸:۲، خروج ۲۸:۴۰) و یک بار به صورت شاعرانه و با معنایی متفاوت در تشیه (دوایم) ۲۶:۱۹.

واژه *kavod* به معنای حرمت و شکوه ۱۶ بار به کار می رود، اما در ۱۴ بار این موارد، اشاره به جلال خداوند است. دو باری که در پاراشای این هفته ما پدیدار می شود، تنها مواردی هستند که کاوود به انسان اطلاق می شود. چه اتفاقی اینجا می افتد؟

پاسخ این است که این موارد به بعد زیباشناسی اشاره دارند. این اتفاق همیشه در یهودیت نمی افتد. ما اغلب آنرا در فرهنگ هایی می یابیم که یک دنیا با یهودیت فاصله دارند. امپراتوری های بزرگ مانند میانرودان، مصر، آشور، بابل، یونان و رُم، بناها و معابد باشکوهی ساختند. دربارهای پادشاهی با جامه ها، رداها، تاج ها و نمادهای باشکوه، متمایز می شدند و هر مقامی لباس و زینت آلات خاص خود را داشت. برعکس، یهودیت، اغلب گونه ای پاکدینی در پرهیز از تجمل و خودنمایی دارد. یهودیت با پرستش خدای نادیدنی گرایش به بی ارزش دانستن امور دیداری و ارزش دادن به امور گفتنی و شنیدنی دارد: واژه های شنیده شده و نه ظواهر دیداری.

با این همه، آیین های محراب و معبد، متفاوت بودند. در این موارد، ظواهر - شکوه و زیبایی - مؤثر بود. چرا؟ هارامام چنین شرح می دهد:

برای گرامیداشت محراب و معبد، کسانی که آنها را ادراه می کردند، مورد احترام بسیار بودند و کوهنیم و لایوان از دیگران متمایز بودند. دستور چنین بود که کوهن گادول باید با شکوه ترین و عالی ترین جامه ها را بپوشد. "جامه های مقدس برای شکوه و زیبایی" ... زیرا مردم عوام انسان ها را نه با صورت حقیقی آنها، بلکه با زیبایی جامه هایشان قضاوت می کنند و معبد می بایست مورد احترام بسیار همگان باشد. راهنمای سرگشتگان (موره هنووخیم) فصل سوم، بخش ۴۵.

توضیح روشن است، اما نشانی نیز از انتقاد گزنده نیز با خود دارد. هارامبام گویی می خواهد به کسانی که طبیعت واقعی زندگی دینداری را درک می کنند، بگوید که ظواهر به هیچ روی نباید مهم دانسته شوند، اما "عوام" یا توده های مردم و اکثریت، چنین نیستند. آنها تحت تاثیر ظواهر، شکوه دیداری، زرق و برق طلا، جواهرات و گردنبندها، ترکیب تند رنگ های سرخابی و بنفش و ظرافت ناب لباس های کتانی قرار می گیرند.

Michael Wyschogrod در کتاب خود با عنوان *The Body of Faith* یا تن ایمان (۱۹۸۳) به شدت از بُعد زیبایی شناسی در یهودیت دفاع می کند. او استدلال می کند که در طول تاریخ، هنر و فرهنگ ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر داشته اند و یهودیت از این امر مستثنی نیست:

لازمه معماری معبد و محتویات آن گونه ای تفکر در مورد فضا بود که بیش از هر چیز دیگر، هنرهای دیداری آنرا پدید می آورند. باید به یاد داشت که در میان بسیاری از آثار هنری که تمدن ها از خود به جا گذاشته اند، آنهایی که به کار آیین ها می آمدند همواره هنرمندانه ترین و برجسته ترین از نظر زیبایی شناسی هستند."

وایشوگرود می گوید که یهودیت پساتوراتی به طور عمده مشارکت های عظیمی در هنر و موسیقی نداشت. حتی امروز دنیای یهودیان دیندار از تولید نویسندگان، نقاشان، شاعران و نمایشنامه نویسان دور است. قطعاً گنجینه ای از موسیقی نیایشی مردمی وجود دارد. اما به نظر او در کل، "هنرمندان ما گرایش به ترک جامعه یهودی دارند." از دید او این نشانه یک بحران معنوی است:

تخیل شاعر، بازتابی است از زندگی معنوی -روحانی او. اسطوره و استعاره، سکه های رایج دین و شعر هستند. شعر یکی از نیرومندترین قلمروها است که در آن توصیف امر دینی رخ می دهد. همین امر در مورد موسیقی، نمایشنامه، نقاشی و رقص صدق می کند.

راو اوراهام کوک امیدوار بود که بازگشت به صیون بتواند نوزایی هنری یهودیان را دامن بزند و در زندگی دینی، جایگاه برجسته ای به زیبایی داده می شود، به ویژه *Avodah* یا خدمت که در آن زمانه به معنای قربانی دادن بود و اینک به معنای نیایش است.

تحقیقات وسیع امروزی در زمینه عصب شناسی، روانشناسی تکاملی و رفتارشناسی اقتصادی بی هیچ تردیدی نشان می دهند که ما تماما جانورانی منطقی نیستیم. بنه به این معنا که ناتوان از خردورزی هستیم، بلکه از این نظر که خرد به تنهایی ما را به عمل کردن و انمی دارد. برای عمل کردن به عواطف نیاز داریم – و عواطف جایگاهی عمیقتر از قشر سطح مخ در پیشانی که مرکز بازتاب های خودآگاه هستند، دارند. در اینجا تحریک دیداری نقش کلیدی دارد. هنر با عواطف سخن می گوید و عمیقتر از واژه ها روی ما اثر می کند.

از این رو است که هنر والا دارای معنویت و روحانیتی است که نمی تواند به گونه ای دیگر جز هنر بیان شود – و این در مورد زیبایی دیداری و رنگارنگی آیین محراب و معبد صادق است، از جمله برای جامه ها و کمربندهای کوهنیم. شعری هست در تکرار موصاف یوم کیپور که به کمال این امر را بیان می کند. شعر در مورد *Mareih Kohen* است یا ظاهر کوهن گادول است هنگامی که مراسم را به پایان رسانده و از حرم درونی معبد بیرون می آید:

چون درخشش طاق حجله عرش،

چون برق جلال فرشتگان

چون آبی آسمانی بافته شده در حاشیه جامه

چون جلوه های رنگین کمان در میانه ابرها

چون شکوهی که صخره ابدی [خداوند] به مخلوقاتش بخشیده

چون گلی کاشته شده در باغ دلگشا

چون تاجی بر پیشانی پادشاه

چون آینه ای از عشق در برابر عروس و داماد

چون هاله پاک در سربند پاکی

چون کسی که نهانی با خداوند راز و نیازی کند

چون ستاره صبح که در افق شرق می درخشد

چنین بود هیبت کوهن گادول...

و اینک می توانیم طبیعت زیبایی شناسی یهودیت را تعریف کنیم. این زیبایی شناسی، هنری است سرسپرده به جلال خداوند. بیانی دیگر از این که واژه کاوود یا شکوه در تورات تنها به خدا اطلاق شده و به کوهنی که در خانه خدا خدمت می کند.

یهودیت باور به هنر برای هنر ندارد، اما هنر را در خدمت خدا می داند و همچون پیشکشی به خدا و بازگردان ذره ای از زیبایی خلق شده توسط خدا در دنیا به او. هرچند ممکن است ساده سازی بیش از حد باشد، اما می توان گفت که تفاوت میان ایسرائل باستان و یونان باستان چنین بود: یونانیان به تقدس زیبایی باور داشتند، اما یهودیان به *hadrat kodesh* یا زیبایی امر مقدس. در خدمت به خدا برای زیبایی جایگاهی هست. به بیانی که در سرود دریا آمده، "Zeh Keili ve-anvehu," یا "این خدای من است و من او را به زیبایی می ستایم." زیرا زیبایی تولید عشق می کند و از عشق، خدمت قلبی جاری می شود.

شبات شالوم

ترجمه فارسی با مشارکت بنیاد ایرانی هارامبام، وابسته به فدراسیون یهودیان ایرانی-آمریکایی

توسط شیرین دخت دقیقیان

Persian Translation by Shirin D. Daghighian

www.RabbiSacks.org f t @ @RabbiSacks

The Rabbi Sacks Legacy Trust, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved